

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЛАБОРАТОРІЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

МОВА. СВІДОМІСТЬ. КОНЦЕПТ

Збірник наукових статей

Випуск 9

Мелітополь, 2019

УДК 81'1(08)
М 74

Затверджено Вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 7 від 24 червня 2010 р.).

Рецензенти:

Габідулліна А. Р., *д-р філол. наук, проф.*
Дербеньова Л. В., *д-р філол. наук, проф.*

Редакційна колегія:

Солоненко А. М., *д-р біол. наук, проф.*
Білоусенко П. І., *д-р філол. наук, проф.*
Гармаш О. Л. – *д-р філол. наук, доц.*
Коноваленко Т. В., *канд. пед. наук, проф.*
Митяй З. О., *канд. філол. наук, доц.*
Хомчак О. Г., *канд. філол. наук, доц.*
Мінкова О.Ф., *канд. філол. наук, доц.*

М 74 Мова. Свідомість. Концепт: зб. наук. статей / відп. ред. О. Г. Хомчак. – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. – Вип. 9. – 244 с.

ISBN 978-617-7566-56-3

До збірника ввійшли наукові праці, присвячені актуальним питанням філології. Дослідники різних фахових рівнів ставлять і розв'язують проблеми широкого наукового діапазону. Основні положення статей були обговорені на VIII Міжнародній науковій конференції «Концептуальні проблеми функціонування мови в полікультурному просторі» (29 березня 2019 року) в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького.

Збірник призначений для фахівців і широкого кола читачів, що цікавляться актуальними проблемами філології.

Відповідальність за достовірність та оригінальність поданих матеріалів (фактів, цитат, прізвищ, імен, результатів досліджень тощо) покладається на авторів.

УДК 81'1(08)
© Хомчак О.Г., відп. ред., 2019

ЗМІСТ

КОМУНІКАТИВНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ МОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЛІЕТНІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

<i>Аніщенко І. М.</i> Комунікативність як сутнісна характеристика інтрасуб'єктного персонажного мовлення в англomовному творі постмодернізму.....	8
<i>Воробйова А.В.</i> Механізми активізації риторичної діяльності у поліетнічному середовищі.....	12
<i>Грицевич Ю. В.</i> Рефлекси етимологічних *ę, *ǫ в західнополіських фольклорних текстах	15
<i>Єрмоленко С.І., Грушкіна Ю.О.</i> Порівняльні конструкції в прозі Євгена Положія (на матеріалі роману «Риб'ячі діти»). 18	
<i>Мінкова О. Ф., Міскевич В. О.</i> Модифіковані фразеологізми в заголовках української періодики кінця ХІХ –поч. ХХ століття	22
<i>Сіроштан Т. В., Костенко Г. О.</i> Лексика на позначення фізичних і психічних станів людини в сучасній українській мові	26
<i>Юрченко О. В., Башкірова Є. В.</i> Внутрішня форма слова в концепції Вільгельма фон Гумбольдта	29
<i>Юрченко О. В., Тарабріна Л. В.</i> Функціональні особливості фразеологічної дієслівної синонімії.....	33
<i>Яценко Н.</i> Проблеми дослідження експресивної лексики в художній мові	37

КОНЦЕПТОСФЕРА ТА МОВНА КАРТИНА СВІТУ

<i>Драган Ю. М.</i> Семантичний простір концепту «Україна» в мовній картині світу А. Кащенко	40
---	----

<i>Захарчук В. О.</i> Поняття мовної та концептуальної картин світу	49
<i>Льченко І. І.</i> Українсько-болгарські взаємозв'язки в антропонімії надвеликолужжя	52
<i>Коваль О. В., Перебийніс І.</i> Лексична інтерпретація концепту <i>батьківщина</i> у поетичній мові Віктора Чабаненка ..	55
<i>Колева Красимира</i> Nomen est omen: in honorem проф. д-р Радка Влахова	57
<i>Митяй З. О., Митяй Б. І.</i> <i>Beauty</i> – один із ключових концептів англomовної культури	63
<i>Фандєєва О. В., Хомчак О. Г.</i> Асоціативно-вербальний простір концепту <i>гордість</i>	66
<i>Хомчак О. Г., Яковлєва Я. В.</i> Семантичні ознаки номінативного поля концепту <i>гроза</i>	70
<i>Юрченко О. В., Подгорна Т. Д.</i> Лінгвостилістика та естетика художнього твору в колі проблем мовознавчої теорії	74
<i>Юрченко О. В., Саканян К. Г.</i> Символ і знак у системі семіотичного лексикону	78

ХУДОЖНІЙ ТЕКСТ ЯК ФЕНОМЕН АВТОРСЬКОЇ МОДЕЛІ СВІТУ

<i>Атрошенко Г. І., Скориця Д. В.</i> Локальна традиція народної творчості: символ черешні на Мелітопольщині	82
<i>Балаєва А.Р., Насалевич Т.В.</i> Наратив як складова роману «Бійцівський клуб» Чака Паланіка	86
<i>Барташук О. Ю.</i> Символіка реалізації концепту «кохання» у новелах Григора Тютюнника	89
<i>Веретюк Т. В.</i> Специфіка детективу О. Волкова «Амністія для хакера»	98

<i>Веретюк Т. В., Кутелова С. І.</i> Особливості роману Ірен Роздобудько «Останній діамант міледі»	102
<i>Громко Т. В.</i> Різновиди діалектизмів у мові п'єс І. К. Тобілевича (Карпенка-Карого)	106
<i>Гузєєва А. О., Рябуха Т. В.</i> Синонімічні ряди дієслів говоріння в оповіданнях О. Генрі	109
<i>Жаркова Р.Є.</i> Творчість як шлях від тілесного до духовного (на матеріалі твору «Мгновеньє» Лесі Українки)	113
<i>Землянська А.В., Ковтун Ю.О.</i> Художньо-поетичний вернісаж «Контражур натхнення»: інтермедіальні аспекти	118
<i>Копейцева Л. П., Маковська А. О.</i> Синтез традиційних і новаторських зображально-виражальних засобів у новелістиці Г. Тарасюк	122
<i>Копейцева Л. П., Лохматова С. Ю.</i> Поетикальні студії лірики Галини Тарасюк	126
<i>Кравченко Є. Г.</i> Сучасна українська публіцистика: мовно-естетичні тенденції	131
<i>Мажара Н.С.</i> Синкретизм жанрів у книзі-автобіографічному тексті Віктора Неборака "Колишній, інший..."	137
<i>Пасік Н. М.</i> Функційно-стилістичні параметри односкладних означено-особових речень у лірико-психологічній прозі Євгена Гуцала	141
<i>Стовбур Л. М., Мороз К. В.</i> Стилетвірна функція антропонімів у книзі М. Матіос «Нація»	145
<i>Фоменко О. Г.</i> Perspicuity of linguistic osmosis ("Finnegans wake" by James Joyce)	149
<i>Юрченко О. В., Замкова І. І.</i> Проблема естетичної функції художнього слова (на матеріалі соціальних діалектизмів роману Івана Багряного "Сад Гетсиманський")	154

ПЕРЕКЛАД ЯК ЯВИЩЕ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

- Гришко С. В., Денисенко Н. В.*
Емфаза як об'єкт перекладознавчого і лінгвістичного дослідження 158
- Корець А. О., Денисенко Н. В.*
The historical background of the King James Bible version and its role
in the development of the English language 162
- Рябуха Т. В., Гостіщева Н. О.*
Подолання лексичного бар'єру як запорука успішності міжкультурної комунікації 166
- Ягільнікі І. О., Денисенко Н. В.*
Англо-український переклад слів-підсилювачів 170

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

- Волкова І. В., Педаш Т.*
Формування лінгводидактичної компетентності вчителів української мови 175
- Куликова Л. А., Харченко Т. І., Зіненко Н. В.*
Міжкультурна комунікація у викладанні іноземних мов і професійній
діяльності майбутніх фахівців 179
- Лемещенко-Лагода В. В.*
Особливості мікроструктури електронних словників шотландської мови Скотс 184

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ НАВЧАННЯ МОВИ Й ЛІТЕРАТУРИ

- Барвіцька Г. К.*
Електронні підручники і посібники як елемент педагогічного проектування
і впровадження у навчальний процес сучасних інформаційних технологій
(на матеріалі української терміносистеми обліку та аудиту) 189

<i>Великожон В.А.</i> Особливості впровадження методу case-study під час вивчення іноземних мов у практику вищої професійної освіти	195
<i>Гордєєва А.Й.</i> The best approach to teaching ESP	200
<i>Гурова Т.Ю., Мироненко К.Е.</i> Використання медіаосвітніх технологій як засобу формування англомовної комунікативної компетентності студентів-філологів	204
<i>Коноваленко Т. В., Кислова С. А.</i> Створення умов для навчання на основі комунікативних завдань майбутніх вчителів іноземної мови	208
<i>Ляшенко К. М.</i> Teaching thinking development	213
<i>Матюха Г. В., Корнієць Т. В.</i> Особливості підготовки майбутніх викладачів англійської мови до професійної діяльності в полікультурному суспільстві	217
<i>Савич К. С.</i> Рецептивна естетика як парадигма опрацювання поетичних текстів (на прикладі творчості Богдана Ігоря Антонича)	221
<i>Тарасенко Т. В., Тарасенко М. Р.</i> Використання нетрадиційних методів у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності учнів середньої школи	227
<i>Трусова Н.В.</i> Особливості навчання іноземної мови студентів II курсу	231
<i>Цап В. Д.</i> Взаємопов'язане навчання англомовного читання й письма студентів I курсу	235
<i>Чаторийська О. М.</i> Використання цифрових технологій на заняттях з іноземної мови у ВНЗ	239

народу рідна земля відіграє вагому роль, оскільки забезпечує людині повноцінність життя. У формуванні релігійної моралі, культури поведінки та ментальності українського етносу *Батьківщина* має найважливіше значення.

У більшості поетичних творів Віктора Чабаненка уживання концепту *Батьківщина* пов'язане з народною символікою цього образу. Автор актуалізує такі семантичні аспекти цього концепту, як: "відкритий, безмежний простір", "місце проживання" і "місце поховання людей", "Україна". Концепт *Батьківщина* набуває конотацій "невмирущість", "безсмертя", а іноді "беззахисність" та "слабкість".

ЛІТЕРАТУРА

1. Лобур Н. Культ землі в українській мові // Дивослово. 2006. № 3. С. 22-23.
2. Хомчак Е. Г. Концепт в мовній картині світу // Славянський світ: нові концептуальні дослідження: збірник статей [Текст] / отв. ред. М.В. Пименова. Севастополь: Рибзест. 2009. С. 170–179.

Колева Красимира

*Шуменський університет „Єпископ Константин Преславський” –
Мелітопольський університет „Богдан Хмельницький”*

NOMEN EST OMEN: IN HONOREM ПРОФ. Д-Р РАДКА ВЛАХОВА

Изборът на темата за збірника „Рада и приятели“ не е случаен. Той е провокаційний і от заглавието му. Общуването с Радка Влахова от студентската скамейка на Алма-матер, обіцятий інтерес до лінгвістики, створений непреходними авторитетами, школування у талановитих учених і всеотдайних викладачів з мисією в болгаристику і словистику ні збирає в гуманітарному просторі на Софійському університеті і Інституті за болгарський мову, який з Інститутом по літературі б'є єдиним центром, в бібліотеках, в студентських кружках і практиках, в клубові і на читаннях, а після като застанахте з іншою стороною на катедру – на наукові форуми поруч з нашими викладачами і пізніше – і з учениками. Відкрила се швидко в величезний потік (около 250 студентів) з знаннями, з владою на чужих мовах, з умінням спілкуватися з гумором і мелодично і зв'язно, вона стала популярною, іменем її – відомим і запам'ятованим є цікавим і рідко зустрічається між слов'янським першим іменем і прізвищем, пов'язаним з етногеографією на Балканах, якою у мене предивиділася асоціація з крилатою дефініцією в біографії мого викладача проф. Светоміра Іванчева *класически і екзотичен* за болгарський мову, перевернутий з долі викладача і учня, якого поважають.

Nomen est omen 'Іменем говорить за себе си' і *homo locum ornat, non hominem locus* 'Чоловік красить місце, а не місце чоловіка' є сентенції, підходящі до мого тексту, спеціально написаного для збірника з повагою і звичайно до студентки, колеги, співрозмовниці і подруги. За да вийде аналіз з рамок антропонімічного дискурсу і текст дає в душі думати на Плутарха, приносить іменинницю, яку

с присъщата ѝ интелигентност, с професионална вещина и тънко чувство за хумор помогна да прочетем името ѝ в контекста на културната антропология.

Тук се фокусирам върху данните (публикувани и лично събирани) от българския езиков ареал в синхронен и диахронен план и разглеждам личното и фамилното име по рождение на известната наша езиковедка.

Изборът на име на дете е свързан с редица критерии, които имат индивидуален рейтинг, аргументиран с лична или родова история (Колева 2010). Факт, с който се съобразяват всички при този избор, е нормативната уредба, която допуска и личното име да бъде сменено от носителя му. Интересен от гледна точка на народопсихологията е въпросът с много подвъпроси: знаем ли защо са ни дали името, което носим. Отговорите могат да разкрият по-пълно езиковата картина на света на българина. В този текст се опирам на данните от етнолингвистичната анкета за разглежданите имена.

1. Радка

Личното име *Радка* е сред предпочитаните пожелателни женски имена в българската именна традиция и е разпространено по цялата езикова територия. То е славянско по произход, среща се във всички славянски езици със съответното мъжко име *Радко*. Мъжкото име се среща и в румънския език в контактната зона с българския (БЕР VI 2002: 143).

Деминутивите *Радко* и *Радка* са деривати на онимите *Рад*, *Радо* и *Рада*, които и днес се употребяват паралелно с умалените имена. Единствено в българския език тези персоналии имат широка употреба, а репертоарът от производните им заедно с композираните имена е голям и разнообразен. У нас те не са календарни, но с тях от векове се именуват православни християни. Досега не са били обект на отделно изследване.

Известните до днес данни за хронологията, етимологията, словообразуването, ареалната и честотната характеристика на разглежданите имена са включени в специализираните антропонимни речници (Илчев 1969, 2. изд. 2012, Заимов 1988, Ковачев 1995). Авторите им са единни относно етимологията на двата онима. Тя съвпада с академичния етимологичен лексикон само за фамилното име (БЕР 1 1971) и въпреки че на пръв поглед личното име има ясен произход, се оказва, че коментарът за него в излезлия преди няколко години шести том на Българския етимологичен речник (БЕР VI 2002) съдържа нови данни, които с инструментариума на културната антропология доизясняват въпроса защо личното име *Рада* / *Радка* е сред най-устойчивите и най-широко разпространените имена сред българите. Различията на тримата автори на ономастични речници в областта на словообразователния анализ не са съществени.

Женското име е значително по-разпространено в сравнение с мъжкото. Без да навлизам в джендърната проблематика, свързвам факта с пожелателния му характер и с традиционните представи за основните социални роли на жената и мъжа както в матриархалния, така и в патриархалния модел.

Облиците *Рада* / *Радка* се срещат почти равномерно по цялата територия на езиковия континуум. Обобщените данни за фреквентността му (Ковачев 1995: 420-424) сочат малък превес за Североизтока, но това е свързано с параметрите на етнодемографската картина у нас, които имат значително по-динамичен характер в

сравнение с тенденциите в личноименната номинация. По-интересни изводи могат да се направят при сравнение на честотните данни в същия източник за разпространението на *Рада* и *Радка*. Почти три пъти по-често се среща умалителната форма, а в десетилетието, когато е родена *Радка* Влахова, това съотношение надхвърля три пъти и е показателно за дълъг списък лични женски имена, образуващи двойка, в която едното е с деминутивен компонент.

До края на 80-те години на 20. век близо столетие *Радка* е в десетката на най-разпространените женски лични имена След 1989 г. тенденцията е то да се среща не толкова често, а езиковата мода поставя на преден план обликът *Рада*. Прагът е свързан с големите социални промени у нас, но, както е известно, в края на столетие (и на хилядолетие) езиковите процеси се ускоряват и се очертават тенденции в разволя му. Те засягат и традиционно консервативната система на именуване. Влияние оказва и процесът на глобализация (Колева 2008). Тези фактори имат комплексен характер и въпреки общите тенденции – специфичен при всеки антропоним резултат. Процесите могат да бъдат проследени въз основа на данните от народната култура, които имат отражение и в личното творчество.

Онимите *Рада* и *Радка* са здраво свързани с фолклорната песенна традиция. Те се откриват като персонажи в старинните митически народни песни, като „Слънцето задиря мома (Рада)“ и „Месецът харесал мома (Рада)“, „Мома (Рада) се отърва от змея“ (записани в Елена), „Радка и самодиви“ (Камбурово, Омурташко), „Змейове задигат мома (Рада)“ (Габрово), „Магията на Радкина майка“ (Разград), публикувани в томове на Сборника за народни умотворения, наука и книжнина. Високата му честотност в песенния фолклор от битовия и главно любовния цикъл е свързана с устойчивото именно съчетание *бяла / бела Рада* и с идеала за женската красота, който включва и най-високите и непреходни качества на българката. Един от най-тиражираните в света албуми на „Мистерията на българските гласове“ е „Мъри Радо, бяла Радо“, а едноименната песен е запазена марка на „славей на Родопите“ *Радка* Кушлева. Името *Радка* е актуално и в съвременния балкански поп-фолк.

Мястото на двойката имена в личното творчество също е знаково. То е в заглавието на първия образец на жанра поема в българската литература „Стоян и Рада“, написана от събирача и отличен познавач на фолклора и словното богатство на българския език Найден Геров, и, разбира се, в най-любимото произведение на сънародниците ни – романа „Под игото“, в който емблематичната Вазова героиня *Рада Госпожина* е не само романтичен идеал за женска красота в духа на фолклорния естетически и нравствен стереотип, а е и ярък образ на просветена жена, част от интелигенцията начело на борбата за национално и духовно освобождение. Заглавието „Радина вълнения“ на 11. глава от романа отдавна е надхвърлило рамките на класическия наратив и има метафорична употреба в съвременния публичен образователен дискурс.

Името е харесвано и предпочитано от българите, защото е разпознаваемо като домашно, звучно е, в традиционната култура има само положителна конотация с подчертан естетически оттенък, която е поддържана и доразвивана в личното творчество на най-известни български творци, здраво свързани с българщината. Прозрачната семантика на основата и домашния характер на инвентара за деривация правят номинацията лесна, продуктивна, устойчива, а словообразователния модел – универсален като типология и национално маркиран като типичен елемент на

антропонимната система. Всички анкетирани носители на името знаят това и харесват името си най-вече, защото е българско. Без изключение то се предава в рода. Най-често това е името на една от бабите.

Радка Влахова е първородна дъщеря и носи името на леля си по бащина линия, напуснала земния свят година преди венчавката на родителите ѝ. Баща ѝ и майка му са искали да се роди момиче и да го нарекат на младата жена. Кръстницата уважава желанието им при светото кръщение на детето. В България при такива случаи близките обикновено се съветват със свещеника, тъй като има суеверие, че не бива да се кръщава на починал(а), особено ако е наскоро. В конкретния случай два детайла са интересни. Лелята, чието име е подновено в нейна памет, е кръстена на свекървата на майка си (бабата на Радка Влахова), която също е Радка и на която са кръстени други женски рожби в рода. По този начин се получава честата семейна практика в България - братовчеди / братовчедки да са с еднакви имена.

Името *Радка*, умалително от *Рада* е получено чрез деривация по модела на мъжките лични имена *Рад* > *Радо*, *Радо*, *Радо* / *Раде* / *Ради* > *Радко* от старинното прилагателно *рад* 'радостен' и има пожелателен характер. От този тип са и други широко разпространени у нас имена, като Весел, Драго, Мил(к)о и женските им съответствия Весел(к)а, Драга / Дряжка, Мил(к)а, които също се отличават с много по-висока фреквентност.

На какво се дължи тази типология, може да се намерят аргументи в тълкованията на онимната основа. Имената се откриват в ранни писмени паметници от 11. век (Заимов 1988: 185). В известния си ономастикон „Български именник“ ученият посочва, че женското име *Рада* се среща през 16. век, а умаленото *Радка* е регистрирано през 14. век (Заимов 1988: 185-186). Старобългарското *радъ* означава 'радостен, весел' и с тези значения се употребява в Мариинското, Зографското и Асеманиевото евангелие, в Синайския требник и Слепчанския апостол. Новите данни в Българския етимологичен речник не посочват сигурна етимология (БЕР VI 2002: 142-143) за разлика от тримата български ономасти. В него прилагателното *рад*, от което се извеждат мъжкото и женското име Рад и Рада, има две разновидности. Коя от двете е свързана с антропонимната номинация. Първата разновидност се среща непроменена или в редица деривати в множество диалектни названия и във фолклора с разнообразни значения, в т. ч. и в табути. Прилагателното *рад1* има още значения: 'доволен' – в славянски езици и 'благороден' – в германски. Реконструираниите форми в праславянския имат паралели в индоевропейските езици. В славянския езиков ареал *рад1* се свързва с глаголите *радвам* (*се*), *веселя* (*се*), а в индоевропейски план – и с *обичам* (*и любов*), *прояснявам* *се* 'развеселявам се'. Ономастичните данни, свързани с *рад1*, представляват: 1) лични имена: Рад, Раде, Раденко, Радил, Радич, Радка, Радко, Радно, Радой, Радойца, Радомир, Радослав, Радул, Радуна, Радуш; 2) селищни имена: Рада, Радогош, Радоя (Северна Албания), Радан, Радишти, Радовица, Радовичка (Южна Албания), Радовци (Дряновско). Сродна дума е производното абстрактно съществително от женски род *радост*, което се използва като лично име и има деривати.

Прилагателното *рад2*, което се среща в пословици в Дебърско и Кичевско, например *Како е рад млад юнак за болен побратим, так е и сиромаш за приятел*, има значение 'грижовен' и се свързва с диалектния глагол *рада* / *радя* 'залягам за нещо,

имам си го на ум, грижа се, залягам, старая се, трудя се' / *радим* 'върша нещо, което ми носи облага, старая се, трудя се, работя'. Найден Геров, който посочва тези примери в речника си, не прави разлика с *рад1* (БЕР VI 2002: 143, 145). Тук липсват примери от областта на ономастиката. Убедителната етимология на Георги Риков (БЕР VI 2002: 143, 146) на този глагол като праславянска иновация (познат днес в българския книжовен език с облика *радея*) потвърждава разликата между *рад1* и *рад2*.

Обобщените данни за етимологията на основата на двойката лични имена, произхождащи от *рад1*, разширяват познатите им лексикални значения. Към пожелателните 'да бъде радостен / радостна' могат да се добавят: 'да бъде весел / весела, да носи радост, да развеселява, да бъде доволен / доволна, да бъде благороден / благородна, да бъде обичан / обичана'. Както се вижда, в пожелателния характер на имената от *рад1* има степенуване, а етимологичната им връзка с *обичам* и *любов* по своеобразен начин ги свързва с възвишеното, сакралното, чудото при появата на живота и внушава асоциация с първото послание на св. Йоан Златоуст. В анкетите с носителките на името на въпроса за значението и етимологията на името им те посочват, че е образувано от *радост* и го свързват с *рождество*. Затова празнуват имен ден на Рождество Христово, въпреки че името не е календарно. За свой небесен закрилник смятат Исус Христос или св. Богородица. Радка Влахова чества имения си ден от дете на Рождество Христово, както е определила баба ѝ Рада, която е празнувала на Архангеловден. Радка почита Божията майка като своя небесна покровителка.

Този ключ от инструментариума на културната антропология към имената с основа *рад1* може да обясни: 1) устойчивото им място в личноименната система; 2) високата честотност на женските имена заради конотацията им с високите естетически и морални качества, характеризиращи жената в традиционните представи за социалната ѝ роля; 3) разнообразието от деривати; 4) широкото им разпространение, поради което то рядко може да бъде териториално маркирано.

Умалителните / гальовните форми на носителките на името *Радка* са най-често *Радето* и *Рачето*. Към тях за Радка Влахова се прибавя и обликът *Рад*, а звателните форми са *Раде*, *Раче*, *Радке*. Липсват прозвище, прякор и псевдоним.

Известно е, че личното име е повече от дума и затова лексикалният анализ е част от неговия „прочит“. То има знаков характер, но търсенето на код към съдбата чрез него излиза от рамките на научната парадигма. В популярната литература има тълкувания за името Рада 'весела', 'радостна' (напр. Хигир 2004: 277-278). Анкетираните носителки на името *Радка* имат различно отношение към въпроса има ли връзка между името и съдбата. Според някои пожелателният характер на името 'да носи радост и да бъде щастлива' превръща носителката му в позитивен човек. Радка Влахова не е привърженичка на „модата“, че името дава код към съдбата. Тя е запозната с друг тип схващания за вибрациите на звуковете в името, но не приема, че то влияе на съдбата. Според нея по-голямо значение има дали човек харесва името си, или не, има ли отношение към личността, на която е кръстен.

Това се отнася и за фамилното име, особено когато то се запазва в поколенията, както е в този случай.

2. Влахова

Фамилното име *Влахов(а)* < народното *влах*, *власи* 'румънец или арумънин' е племенно название, ранна славянска заемка чрез германски от келтски, пренесено

върху романските народи по време на романизирането на келтите (БЕР 1 1971: 163-164). То е образувано от прозвище или прякор *Влахът / Влаха*, даван на човек, който е ходил във Влашко, най-често по търговия. Разпространено е почти из цялата територия, но е с ниска честотност.

Среща се и в разновидностите *Влашки* (Нова Загора), *Влашкин* (Пазарджик, 1917), *Влашков* (Русе, Велинград), *Влаховски* (Долни Дъбник), *Влахушков* (Никола Милев), *Влашев / Влашов* (Добростан, Асеновградско, Кремиковци), *Влахкинов* (Пловдив, 1900, 1949), *Влахлиев / Влахлийски* < диалектното *влахлия* 1. 'който знае влашки език'; 2) 'който е живял във Влашко' (Карлово, Плевен Луковит). Логично тези фамилни имена са разпространени главно в Дунавския басейн (Илчев 2012: 147-148).

В анкетата Радка Влахова посочва, че фамилното ѝ име е родово. Дедите ѝ са търгували с Влашко и често са пътували дотам.

Родословното ѝ дърво по патриархална линия е в Дунавския басейн. Корените му са в Гложене, Тетевенско, разклоненията му – в Плевен, а при последните поколения – и в София, нейният роден град.

Гложене има многовековна летопис и е с важно място в новата история на България и българщината (Гложене 1981). Сред най-дейните участници в борбите за национално и духовно освобождение има представители на рода *Влахови*. Един от тях е член на местния революционен комитет и след Освобождението е представител в Учредителното събрание във Велико Търново.

Като комплекс името Радка Влахова не се среща извън родовата традиция. За честотността на компонентите му в българската антропонимна практика носителката му смята, че личното име не е толкова разпространено, макар да е свързано с известна литературна героиня, а фамилното – обратно – то не е толкова рядко, колкото тя е смятала. Това се потвърждава от статистическите данните и може да се обясни с процеса на номинацията: отетнонимна основа > прозвище / прякор с преосмислена семантика – от етнимното значение остава териториалният маркер, съотнесен с основна социална роля на носителя му (професия, занаят) > фамилно име с много разновидности, повечето от които се срещат рядко и обикновено показват, че носителите му са териториално свързани с басейна на р. Дунав.

Комплексният анализ на името го поставя в центъра на типичната за българите антропонимна традиция. Домашното по произход лично име е общославянско, но в съчетание с чуждото по произход родово име с ясен социалногеографски маркер, превърнало го във фамилно, го определят категорично като свързано с българския ареал.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- БЕР 1 1971: Български етимологичен речник. Т. I (А–З). София: БАН, 1971.
БЕР VI 2002: Български етимологичен речник. Т. VI (пускам-словар2). София: Акад. издат. „Проф. Марин Дринов“, 1971.
Гложене 1981: Аначков, М., Милчев, Г., Йотов, Кр. Гложене (исторически очерк). София: Отечествон фронт, 1981. // <http://www.glojenebg.com/History.pdf>
Займов 1988: Займов, Й. Български именник. София: БАН, 1988.
Илчев 2012: Илчев, Ст. Речник на личните и фамилните имена у българите. 2. изд. София: Изток - Запад, 2012